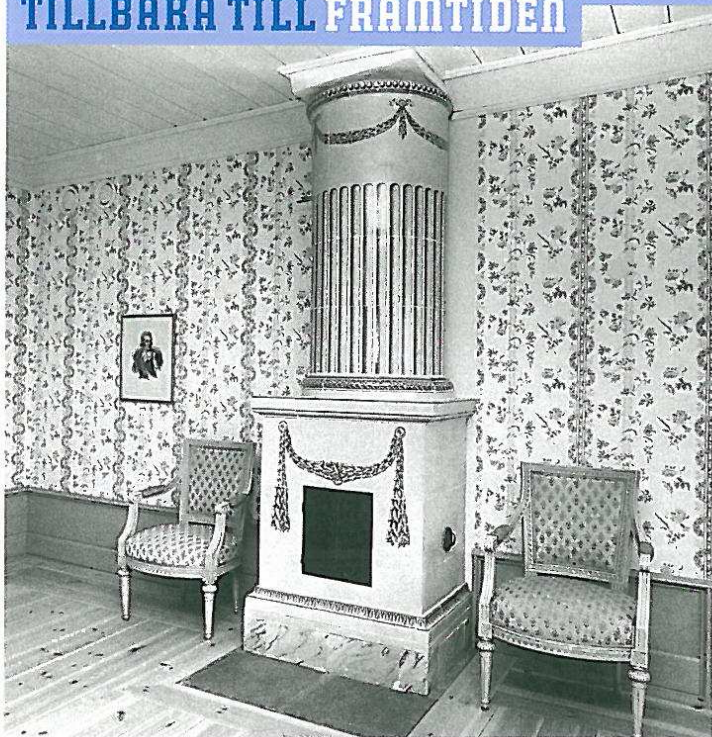

TILLBAKA TILL FRAMTIDEN

Kolonnkakelugnen var populär under sengustaviansk tid (sent 1700-tal). Denna står på Huvudsta gård. Bilden är tagen 1970-71.

Sinande energitillgångar, skenande bränslepriser, hot om storskalig miljöförstöring, krav på effektiva politiska styrmedel. Nej, det handlar inte om vår egen tid, utan om det sena 1700-talet.

Det främsta europeiska energislaget på den tiden var förstås ved, en fin förnybar resurs som gjorde energisystemet robust och hållbart – i teorin. Bara man avverkade precis så mycket skog som under samma tid växte till behövde man inte oroa sig för energibrist eller ekologisk ödeläggelse. Det lät enkelt, men växande befolkning, snabb ekonomisk utveckling och ständigt ökad efterfrågan på virke, ved och träkol skapade oanade samhällsproblem. I somliga länder blev lockelsen att avverka mer än vad som kunde anses hållbart oemotståndlig, med resultatet att skogen försvann. I andra länder, med starkare reglering och strängare straff för olovlig avverkning, steg bränslepriserna till svindlande

höjder, med folkligt missnöje och våldsamma protester som resultat. Det är ingen slump att franska revolutionen ägde rum i denna veva.

Men stora samhällskriser är guld värda för ingenjörer och entreprenörer. Aldrig är acceptansen vad gäller nya, radikala lösningar och mirakelmediciner så stark som i kristider! Mycket riktigt kom 1700-talets stora energi- och miljökris att lösas tack vare vågat nytänkande och en övergång till nya energislag. Dåtidens alternativa bränslen stavades kol, olja och gas. Samtidigt effektiviserades vedeldningen genom innovationer på användarsidan, som kakelugnar. Tack vare fossila bränslen och bättre energihushållning räddades många av Europas skogar, energin blev billig och den gamla tidens naturligt reglerade gränser för ekonomisk tillväxt sprängdes på ett sensationellt sätt.

Vad de riktigt långsiktiga följderna av denna "lösning" blev vet vi

”Nu är det inte kol och kakelugnar utan solceller och smarta energinät som låter oss smaka på framtiden. Inte heller denna gång lär ingenjörerna bli arbetslösa. Vad vi däremot inte vet är vilka nya och kanske ännu mer svårlösta problem klimatkrisens lösning kommer att skapa.”

i dag. 200 år har det tagit för oss att inse att åtgärderna skapade ännu större problem än dem de löste. Nu gäller det återigen att få till en övergång till "alternativa" energikällor, eller snarare en återgång till förnybara bränslen, efter en historisk parentes om två sekler. Dessutom måste energianvändningen än en gång effektiviseras.

Nu är det inte kol och kakelugnar utan solceller och smarta energinät som låter oss smaka på framtiden. Inte heller denna gång lär ingenjörerna bli arbetslösa. Vad vi däremot inte vet är vilka nya och kanske ännu mer svårlösta problem klimatkrisens lösning kommer att skapa.

Per Högselius är docent i teknik- och vetenskapshistoria vid KTH. Han forskar och undervisar om energi, infrastruktur och risk i ett internationellt perspektiv.